

Motion till riksdagen 2021/22:1154

av **Daniel Bäckström m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2020/21:224 Behandling av personuppgifter vid Försvarmakten och Försvarets radioanstalt

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2020/21:224 Behandling av personuppgifter vid Försvarmakten och Försvarets radioanstalt.

Motivering

Regeringen föreslår att två nya lagar om behandling av personuppgifter vid Försvarmakten respektive Försvarets radioanstalt (FRA) ersätter befintliga lagstiftningar om behandling av personuppgifter i de aktuella verksamheterna. Vidare föreslår regeringen ändringar i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet som bl.a. rör Försvarets radioanstalts internationella samarbete. De nya lagarna och övriga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Sverige står inför en förändrad säkerhetssituation med omfattande hotbild; ett väpnat angrepp kan inte uteslutas, och Sverige har vid ett par tillfällen varit utsatt för terrorattacker. Underrättelsehoten ökar och utländsk makt är aktiv på svenskt territorium bl.a. genom värvningsförsök mot svenska medborgare för att tillförska sig information om företag, personer, sårbarheter i samhället och svenskt försvar. Så sent som i september 2021 dömdes en svensk man för spioneri, för första gången på decennier. Internationellt underrättelsesamarbete är avgörande för att få information för att upptäcka och förhindra olika hot mot Sverige.

Med anledning av den försämrade säkerhetssituationen finns det därmed delar i propositionen som vi instämmer i, trots att syftet med signalspaningslagen breddas. Dit hör att bl.a. att FRA även ska kunna inhämta signaler som sänds till eller från utländsk militär personal som befinner sig på svenskt territorium, utan att personalen behöver befinna sig på ett utländskt statsfartyg, statsluftfartyg eller ett militärt fordon. Det kan handla om främmande makts specialförbandssoldater som rör sig till fots i svensk

terräng, fällt från luften i svenskt luftrum eller rör sig i svenska vatten. Det kan också handla om förtrupper med sabotage- eller underrättelseuppgifter, som agerar för främmande makt vid en gråzonssituation där dolda operationer sker på svenskt territorium av en eller annan anledning.

Säkerhetshoten har förändrats och försämrats sedan signalspaningslagens ikraftträdande, vilket gett upphov till ett behov av en översyn av dagens signalspaningslag. I förhandlingarna med regeringen inför totalförsvarspropositionen, regeringens proposition 2020/21:30, kom vi därmed överens om att en översyn av signalspaningslagen ska göras för att säkerställa att lagstiftningen, med hänsyn till omvärldsutvecklingen och totalförsvarets förändrade behov, tillhandahåller ett effektivt och ändamålsenligt stöd för svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, samtidigt som hänsyn fortsatt tas till enskildas personliga integritet.

I maj 2021 fälldes emellertid den svenska signalspaningslagen av Europadomstolen, som konstaterade att lagen står i strid med Europakonventionens artikel 8 – bl.a. på grund av att lagen inte tillförsäkrar tillräckligt skydd för den personliga integriteten när Sverige delar med sig av data till andra stater. Därtill ansåg domstolen att skyddet för organisationers och företags kommunikation är otillräckligt och att det saknas effektiv kontroll av FRA:s verksamhet. Vi anser inte att regeringen i den nu aktuella propositionen i tillräcklig omfattning har återkommit med hur den avser att stärka integritetsskyddet i ljuset av Europadomstolens dom. Det är anmärkningsvärt att man ändå går vidare med de nu förestående ändringarna, inte minst när man dessutom avser att utöka delningen av information till andra stater. Regeringen anger att man i huvudsak avser att låta frågan om åtgärder med anledning av Europadomstolens dom hanteras inom ramen för översynen av signalspaningslagen. Att utöka delningen av personuppgifter, bl.a. genom direktåtkomst, innan hänsyn har tagits till en gedigen analys av Europadomstolens dom, är anmärkningsvärt. En sådan översyn måste givetvis genomföras innan de föreslagna förändringarna kan bli aktuella.

Den nu lagda propositionen gör det inte bara möjligt för vissa försvarsmyndigheter i Sverige att få direktåtkomst till personuppgifter som hanteras inom ramen för Försvarsmaktens och FRA:s verksamheter; det blir också möjligt för Sverige att genom direktåtkomst dela med sig av underrättelseinformation som innehåller personuppgifter till utländsk underrättelse- och säkerhetstjänst, om det behövs för samarbetet mot terrorism, säkerhetshotande verksamhet, vid it-relaterade hot mot samhällsviktiga system eller vid svenskt deltagande i annat internationellt underrättelse- och säkerhetssamarbete. Förslaget är alldeles för långtgående, särskilt med beaktande av att Europadomstolens dom ännu inte lett till nödvändiga ändringar i lagstiftningen. Regeringen anger att sådan direktåtkomst endast får medges i den utsträckning det följer av lag eller förordning eller om regeringen har beslutat om det i ett enskilt fall, och att det finns begränsande åtgärder rörande direktåtkomst för utländsk makt. Vi anser att detta är otillräckligt och att förslaget brister vad gäller utredning och konsekvensanalys i förhållande till dess inverkan på och skydd för den personliga integriteten. Centerpartiet har tidigare, se bl.a. följdmotion 2020/21:4110 av Linda Modig (C) m.fl., kritiserat regeringen för bristande hantering av effekterna på rättighetskyddet vid lagstiftning som inskränker våra grundlagsskyddade fri- och rättigheter, och noterar nu återigen att regeringen brister i detta avseende. Vid beredningen inför, och omröstningen om, signalspaningslagen 2009 framgick dessutom att direktåtkomst för utländska aktörer var uteslutet även på längre sikt. Centerpartiet anser inte att regeringen på ett tillräckligt tydligt sätt visat varför traditionellt underrättelsesamarbete med utbyte av information utan direkttillgång för

utländsk makt är så otillräckligt att den föreslagna utvidgningen av lagens tillämpningsområde är motiverad.

Vidare ter det sig som ett väl stort mandat för FRA att själva besluta om när, var och hur direktåtkomst kan ske. Vi bedömer att det finns en risk att en sådan ordning oavsiktligt kan få utrikespolitiska konsekvenser, t.ex. om FRA nekar direktåtkomst för en utländsk underrättelse- eller säkerhetstjänst. Beslut som är så pass politiska och känsliga till sin natur bör inte åläggas en myndighet att ensam bära ansvar för. Alternativa lösningar verkar inte ens ha övervägts. Inte heller uppföljning och tillsyn synes ha utvärderats eller analyserats i tillräcklig omfattning.

Den utökade möjligheten för andra länders underrättelse- och säkerhetstjänster till direktåtkomst till personuppgifter blir dessutom ännu mer problematisk när regeringen samtidigt vill utöka syftet med signalspaningen så att kartläggningen inte längre måste ha en direkt koppling till svenska intressen. Det är en stor breddning av signalspaningslagens syfte och gör det möjligt för FRA att bedriva underrättelseverksamhet/signalspaning mot land X för land Y:s räkning, utan att det kan kopplas direkt till svenska intressen. Förslaget innebär en risk att den svenska regeringen hamnar i samma situation som den danska nu gjort när USA avslöjats spionera på svenska politiker via dansk underrättelsetjänst. Konsekvenserna av detta är också otillräckligt analyserade.

Sammantaget menar vi att förslagen är för långtgående och att ytterligare analyser kring behov, metoder, gränsdragningar, risker och integritetsskydd behöver göras – förslagsvis i den översyn av signaspaningslagen som annonserades i totalförsvarspropositionen. I detta hänseende är det av yttersta vikt att ingen utökning av lagens tillämpningsområde vad gäller tillgången till, och delningen av, personuppgifter genomförs innan en noggrann analys av nödvändiga åtgärder i ljuset av Europadomstolens dom har vidtagits. Centerpartiet anser därmed att propositionen ska avslås i sin helhet.

Daniel Bäckström (C)

Lars Thomsson (C)

Mikael Larsson (C)